

econòmica suposen retrocessos enormes dels processos de millora i perquè solen ser, a més, centres de recepció dels expulsats d'altres llocs, perquè les dinàmiques poblacionals associades a la cohesió social, d'envelliment i migratòries, sobretot, no es tradueixen fàcilment en infraestructures i perquè, en definitiva, la modificació d'algunes condicions estructurals, residencials i urbanístiques ha demostrat no ser garantia de canvis culturals pel que fa a hàbits, relacions, actituds, civisme, violència, etc. Què hem de fer, aleshores?

Potser ja és hora, com dèiem, de plantejar-nos un canvi veritable pel que fa a les estratègies d'intervenció. No ens referim a un salt en el buit, ja que disposem de prou experiència acumulada en diversos llocs sobre processos de transformació urbana que

No ens referim a participació, ens referim a transformació participativa i comunitària

han fonamentat l'èxit obtingut en "altres maneres de fer les coses" que, segurament, just és reconèixer-ho, són més difícils d'aconseguir que els diners: ens referim a altres maneres de relació i de cooperació entre administracions i entre departaments d'una mateixa Administració, a altres maneres de cooperar i de col·laborar entre serveis públics (escoles, centres de salut, centres d'assistència social, equipaments de proximitat) i professionals i a altres maneres de relació i a altres protagonismes per part de la comunitat.

La planificació-acció participativa per a la transformació dels entorns urbans es fonamenta en la necessitat d'ampliar el ventall d'actors que intervenen i s'impliquen en els processos de millora (tant en les fases de diagnòstic i propostes, com en

l'acció transformadora en si mateixa) i en l'establiment d'altres maneres de fer i relacionar-se entre aquests actors.

No es tracta, simplement, de participació ciutadana mitjançant negociacions amb quatre representants veïnals, ni de la creació, una mica més sofisticada, de consells de barri i de taules de concertació, encara que això ja seria un avenç. Ni ens referim al fet que els "ciutadans decideixin"; així, sense saber molt bé ni qui, ni en què, ni perquè. Es tracta més aviat de posar en marxa processos que promoguin l'autonomia i l'organització en la comunitat, que siguin educatius, que comprometin els residents a millorar l'entorn, a estar vinculats a polítiques concretes i reals, a processos de transformació de les seves condicions de vida. No ens referim a processos participatius que passin per una única taula ni per un únic representant, sinó a una gran varietat d'activitats i de col·lectius, de protagonistes i de compromisos. No ens referim a participació, ens referim a transformació participativa i comunitària.

Una llei de millora de barris que volgués ser alguna cosa més que un fons d'inversions al servei dels ajuntaments (benvingut sigui, hi insistim) hauria per tant de promoure i buscar això. A més de posar diners al servei dels ajuntaments, caldria poder posar diners al servei d'altres estratègies d'intervenció que vinculessin els recursos no només al mal estat del barri sinó a com es pensa capgirar la situació.

També seria bo de destinar recursos al monitoratge d'experiències, a la valoració i la visualització de pràctiques innovadores i eficaces que ja s'estan produint, tot i que de manera dispersa i encoberta. I també seria bo de comprometre l'Administració de la Generalitat, i no només el Departament de Política Territorial, en noves maneres de cooperació interdepartamental.

Itziar González

Arquitecte

EL REpte METODOLÒGIC DELS PROCESSOS DE TRANSFORMACIÓ URBANA I EL SEU "ACOMPANYAMENT"

En l'àmbit de l'urbanisme i, més concretament, en el marc de la recent Llei de barris, totes les propostes de transformació i millora urbana s'enfronten amb el repte de fer compatible el seu primer impuls generador de nova realitat amb la fragilitat i mutació de molts dels elements implicats. El gruix de temps que suposen aquestes transformacions constitueix un espai transitori en el que tenen lloc multitud de variacions infinitesimals que, atesa la seva capacitat de canviar la trajectòria del projecte inicial, mereixen el desenvolupament d'una metodologia pròpia. Ens referim sens dubte, a la necessitat de realitzar un es-

crupolós acompanyament de totes les mutacions i canvis que, alhora que configuren la nova realitat urbana, també poden esborrar, malauradament, tot allò que feia aquell lloc valuós per a les persones i digne, per tant, de ser transformat. De fet, molt sovint, la renovació comporta també el risc de produir un impacte tan rotund i contundent que esquinci el teixit més que modelat de temps i temps de vivències quotidianes de la gent.

D'altra banda, però, aquest espai ambivalent de la transformació esdevé també l'espai precís per a la

detecció dels errors i de les males fixacions de la proposta inicial. Com si es tractés de reconduir la trajectòria d'una nau, només les correccions més sensibles, freqüents i suaus seran les que permetran minimitzar els errors sense pretendre amagar-los i, per tant, sense caure de nou en una reducció de la complexitat present en cadascuna de les intervencions integrals encetades. De fet, aquestes actuacions de millora urbana són una oportunitat per a perfilar nous i millors "ormeigs" d'acompanyament des de totes les disciplines que feinegen en el planejament de les ciutats, que, més enllà d'una certa autocrítica, ens han de permetre una més gran socialització de la vivència, convivència urbana.

Aquests ormeigs d'acompanyament, que ho son en el temps i en l'espai del conjunt de la ciutadania, seran sempre eines de proximitat als usuaris, que són el veritable niu d'experiència, dels canals insospitats de flux de missatges i d'opinió i, sobretot, del coneixement territorial viscut i contrastat.

En el conflicte hi ha sovint la llavor de noves maneres d'enfocar el model urbà i territorial

Breument, i com a primer apunt d'una possible enumeració, una d'aquestes eines seria l'anàlisi transdisciplinària de la realitat sobre la que es vol actuar, que aporta la visió complexa a la qual ens referim abans i que és necessària per a no caure en simplificacions i oblit irreparables.

Una segona eina seria l'anàlisi sincrònica del conjunt d'actuacions, que com aquest Anuari Territorial de Catalunya 2004 ens permet una visió del conjunt de transformacions i debats territorials al llarg d'un mateix any.

En tercer lloc, cal sumar, a aquestes visions d'abast més general i ampli, l'eina que suposa la visió pròxima dels ciutadans que com a coneixedors i experts territorials permeten incorporar les vivències, usos, creativitat i expressivitat quotidians i enriqueixen així el procés de planejament i la seva capacitat de generar qualitat de vida.

Lògicament i com a prolongació d'aquesta última, caldrà comptar amb el procés de definició de les propostes i de la tria de les opcions que marcaran les dinàmiques socials i econòmiques dels barris,

amb la participació dels ciutadans no només com a garantia d'una visió plural i democràtica, sinó també com a generadors de dinàmiques comunitàries.

En un altre ordre de consideracions, els criteris específics d'habitabilitat i qualitat de vida són l'eina clau, els principals definidors dels objectius que ens han de permetre mesurar i proposar la ciutat atenent la mobilitat, la sostenibilitat i equitat, és a dir, a favor dels seus espais per a la convivència.

Finalment, una darrera eina seria la que aportaria el reconeixement com a preexistència dels conflictes latents i el seu valor com a indicadors, i com a motors de mediació, d'innovació i de millora de la cohesió social. Sens dubte, en el conflicte hi ha sovint la llavor de noves maneres d'enfocar el model urbà i territorial, així com les pistes tant del que hi ha de valuós en un teixit urbà com del que necessita la mutació.

Si creiem que les transformacions urbanes són una oportunitat per a cohesionar i enfortir el sentit no només del que és públic, sinó també de tots aquells valors capaços de vertebrar alhora ciutats i comunitats, tindrem la necessitat forçosa de disposar d'aquestes eines d'acompanyament. El dret a la ciutat és essencialment el dret a *con-viure* i a *co-incidir* i necessita la proximitat de l'acompanyament. Aquelles transformacions que reforcin la convivència demostraran haver seguit un procés adequat de transformació i segurament hauran estat testimoni de l'actitud de respecte i compromís necessari per a garantir la flexibilitat d'una pulsio de vida i col·lectivitat que es fa difícil d'encapsular formalment.

Com si de grans parterres es tractessin, les ciutats i el territori fan aflorar contínuament nous àmbits per a la coincidència i per al conflicte, indistintament. Per això haurem de concloure que hem de ser capaços de reconèixer que més enllà d'un primer planejament de xoc i seminal és indispensable, també, el procés d'acompanyament de les transformacions que se'n deriven, a fi de permetre'n l'arrelament en les persones i en el teixit fi i invisible del territori comú de l'àmbit públic.

Continuem, doncs, amatents a aquestes transformacions, amb la mà suau del qui sap redreçar totes les trajectòries.